

VI Всеукраїнська
міждисциплінарна
науково-практична
конференція

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:

ідея, стратегія, результат

Збірник матеріалів

*Інклюзія — стратегія
розвитку сучасного суспільства*

19-20 березня 2026 р.

УДК: 376(005.745)
ISBN 978-617-595-143-9

Рецензенти:

- ✓ *Мешко Г.М.*, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
- ✓ *Хомич Л.О.*, доктор педагогічних наук, професор заступник директора з наукової роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України.
- ✓ *Ярмола Н.А.*, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, заступник директора з наукової роботи Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України.

*Рекомендовано до друку вченою радою
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(Протокол №19 від 30.06.2026 р.)*

Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : Матеріали VI Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 19-20 березня 2026 р.) / Упоряд. З. Удич, І. Шульга, О. Гаврилевська. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2026. 322 с.

До збірника увійшли статті, подані на VI Всеукраїнську міждисциплінарну науково-практичну конференцію з міжнародною участю, яка відбулася 19-20 березня 2026 р. на базі інклюзивно-ресурсного центру Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

У матеріалах висвітлені результати наукових досліджень та практичної діяльності з проблем впровадження інклюзії у різні сфери суспільства, в тому ж числі – освітню.

ISBN 978-617-595-143-9

© Автори тез доповідей, 2026
© Інклюзивно-ресурсний центр
Тернопільського національного педагогічного

Конференція відбулася за підтримки Міністерства освіти і науки України

Організатор конференції:

Інклюзивно-ресурсний центр Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Партнери конференції:

- ✓ Центр післядипломної освіти ТНПУ ім. В. Гнатюка
- ✓ Кафедра педагогіки та менеджменту освіти ТНПУ ім. В. Гнатюка
- ✓ Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
- ✓ Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
- ✓ Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»
- ✓ Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
- ✓ Чорноморський національний університет імені Петра Могили
- ✓ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
- ✓ Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
- ✓ Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
- ✓ Об'єднання інституцій-партнерів «Педагогічна синергія»
- ✓ Асоціація психологів вищої школи України
- ✓ Маріупольський державний університет
- ✓ Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
- ✓ Тернопільський обласний краєзнавчий музей
- ✓ Національний заповідник «Замки Тернопілля»

Організаційний комітет конференції та упорядниці збірника:

✓ **Зоряна Удич** (голова оргкомітету), керівниця інклюзивно-ресурсного центру Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

✓ **Ірина Шульга**, методистка інклюзивно-ресурсного центру Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та менеджменту освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

✓ **Оксана Гаврилевська**, методистка інклюзивно-ресурсного центру Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Організаційний та редакційний комітет не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних і посилань.

Матеріали друкуються за авторським варіантом.

ЗМІСТ

Вступне слово від організаторів	9
Список використаних скорочень	12
Андрєєва Надія	Використання сенсорних технік для зниження рівня сенсорного перевантаження у дітей з емоційними труднощами 13
Анплєєв Андрій	Інтегративні підходи до психологічної підтримки військовослужбовців у контексті соціальної дезадаптації: організаційні та практичні аспекти 16
Ворона Лариса, Антощук Тетяна	Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами 20
Бармак Микола	Викладання історії України в умовах російсько-української війни: переосмислення інклюзивної педагогіки 24
Бирко Надія	Толерантність як ціннісна основа інклюзивної освіти 29
Боровець Олена, Груздюк Тетяна	Сучасні підходи до формування пізнавальної активності учнів з особливими освітніми потребами 32
Бураковська Наталія	Синергія партнерства: взаємодія фахівця та родини в системі комплексної реабілітації дитини 35
Вітвицька Олена	Особливості розвитку теорії розуму у дітей з особливими освітніми потребами молодшого шкільного віку 37
Герасимчук Олена	Формувальне оцінювання як філософія підтримки дитини з порушеннями інтелектуального розвитку в інклюзивному середовищі 41
Гончаровська Галина, Чіп Руслана	Особливості використання методу біосугестивної терапії у роботі з клієнтами в умовах медичної реабілітації 46
Гордійчук Оксана	Спостереження за дитиною з ООП як інструмент виявлення освітніх труднощів: професійні та непрофесійні підходи 50
Гринців Мар'яна, Аванесьян-Акобян Еліза	Асистент вчителя як невід'ємна частина інклюзивної освіти 56
Грінько Надія	Адаптація дітей з ООП на тимчасово окупованих територіях 60
Груць Галина	Розвиток емпатійної культури майбутніх педагогів засобами кінопедагогіки 64
Герасимюк Мирослава	Розвиток соціальних навичок та комунікативної компетентності молодших школярів із затримкою психічного розвитку в умовах інклюзивного освітнього середовища 68
Димінська Мар'яна	Розвиток соціально-емоційних навичок у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами на інтегрованих корекційних заняттях 72
Дігтенко Марина	Психологічні особливості соціалізації дітей дошкільного віку із синдромом Дауна 74

Довбенько Ольга	Формула самоконтролю при РДУГ: нейропсихологічні вправи як інструмент інклюзивного навчання	80
Драгунова Аліна	Цифрові технології як інструмент формування інклюзивного освітнього середовища у закладі дошкільної освіти	84
Драгунцов Борис	Формування soft skills як базису підприємницької компетентності в інклюзивному освітньому просторі	89
Думська Тетяна	Проблеми забезпечення доступності пам'яток фортифікаційної архітектури	92
Ілляшенко Тамара	Психолого-педагогічна діагностика затримки психічного розвитку у дітей і вивчення ефективності її корекції в умовах інклюзивного навчання	96
Karpenko Roman	Inclusive policy of the state during the war and post-war reconstruction	102
Кириленко Олександр	Негативні чинники дистанційного навчання в умовах сучасних українських реалій	104
Кіріллова Анна	Нейропсихологічні засади психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами	107
Коваль Олена	Як не втратити себе, коли виховуєш дитину з інвалідністю?	111
Комаревич Романа	Психологічне благополуччя батьків дітей з особливими освітніми потребами	113
Коршенко Наталя	Взаємодія вчителя-дефектолога ІРЦ з батьками дітей з особливими освітніми потребами у системі інклюзивної освіти	118
Костіна Валентина, Ткаченко Анастасія	Використання етнопедагогічних засобів у соціально-педагогічній діяльності з адаптації дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти в умовах інклюзії	123
Костіна Валентина, Новак Інна	Інклюзивне здоров'язбережувальне середовище соціальної підтримки підлітків з особливими освітніми потребами засобами театралізації в умовах війни	126
Кравчук Вікторія, Крук Софія	Формування інклюзивного освітнього простору шляхом становлення інклюзивної культури: емпатія, підтримка та безбар'єрність (результати наукового дослідження)	132
Кравчук Ольга	Адаптивні цифрові інструменти як основа інклюзивної освіти	138
Крейтор-Проценко Ірина	Інклюзивне навчання: шлях до рівних можливостей у освіті	142
Куліч Софія	Булінг стосовно здобувачів-ВПО в закладі вищої освіти (на матеріалі емпіричного дослідження)	146
Курбанов Георгій	Інклюзивна освіта в контексті глобалізації	150
Літвінова Олена	Сторітелінг на логопедичних заняттях як ефективний інструмент розвитку мовлення дітей з ООП	153
Лоб Ольга	Реалізація освітньо-корекційного процесу для дітей із заїканням	157
Малярчук Оксана	Інклюзивні практики у діяльності Тернопільської обласної бібліотеки для молоді: досвід реалізації культурно-освітнього проекту	160

Мешко Галина, Мешко Олександр Михайленко Оксана	Стрес-менеджмент у системі професійної підготовки майбутніх фахівців з інклюзивної освіти	164
	Формування інклюзивної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери	167
Мякушко Оксана	Навчання дітей з ООП: проблеми та перспективи	172
Нестайко Ірина, Сеньовська Надія	Інклюзивне спілкування у класі з різними національностями та релігій (польський досвід)	178
Нікітін Олександр, Варнава Уляна	Роль соціального працівника в інклюзивній інтеграції осіб з особливими освітніми потребами	182
Новгородський Руслан	Роль сенсорно-інтегративного підходу у розвитку комунікативних намірів у дітей із рас	187
Огнистий Андрій, Огниста Катерина	Інклюзивне фізичне виховання та адаптивний спорт: від професійних стандартів до практик освітньої трансформації	191
Патлань Юлія	Василь Єрошенко як рольова модель незрячої людини з високим рівнем індивідуальної мобільності у системі освіти та працевлаштування незрячих першої половини ХХ ст.	197
Пенцак Вікторія	Вплив сенсорної інтеграції на формування комунікативних навичок у дітей раннього дошкільного віку із затримкою мовленнєвого розвитку	203
Петрик Валерія	Емоційне благополуччя дітей із мовленнєвими порушеннями в інклюзивному освітньому просторі	207
Пришляк Світлана	Формування комунікативних навичок у дітей з особливими освітніми потребами через літературну діяльність	214
Пюрко Владислав, Христовой Дмитро	Диджиталізація освіти як необхідна компонента формування безпечного інклюзивного середовища	219
Пюрко Ольга, Арабаджи-Тіпенко Людмила	ІТ-технології як ключовий елемент створення безпечного та інклюзивного середовища	223
Рапінда Наталія	Від невидимого поля до невидимих галактик: інклюзивні підходи до пояснення складних астрономічних явищ засобами цифрової візуалізації та моделювання	228
Рібцун Юлія	Інклюзивні практики реалізації авторського логопсихосинергетичного підходу	234
Сакаль Анастасія	Вплив цифрової трансформації на практику інклюзивної освіти	238
Семенець Андрій	Роль психолого-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами в забезпеченні безбар'єрності в закладах вищої освіти	242
Сеньовська Надія, Нестайко Ірина	Травмоінформований підхід в контексті підготовки вчителя	246
Сеньовська Надія, Скуратко Тетяна	Формування у здобувачів освіти базових умінь спілкування з військовими та ветеранами	249
Сидорук Анастасія	Система раннього втручання в Україні: стан і перспективи розвитку	254
Синиця Аліна	Рання логоінтервенція у системі психолого-педагогічного супроводу дітей раннього віку з	258

	особливими освітніми потребами	
Слободян Уляна	Професійні виклики логопеда в умовах суспільних трансформацій та воєнного часу	261
Сухомлінова Анастасія	Віртуальні середовища для розвитку соціальних навичок дітей з особливими освітніми потребами	268
Танявська Ярина	Кейс-метод як інструмент формування професійних компетентностей майбутніх вчителів-логопедів	274
Таранченко Оксана	Інструментальний комплекс технологій викладання та навчання в інклюзивній освіті: удосконалення кейсу педагогічних практик	278
Удич Зоряна	Системні виклики впровадження інклюзії в Україні	282
Удич Соломія	Профілактика професійного вигорання працівників в організаціях	287
Фера Олеся	Використання штучного інтелекту та цифрових платформ у логопедичній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами	291
Ходаковська Еліна, Кабельнікова Наталія	Реабілітаційний потенціал інклюзивної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, які зазнали психотравмуючого впливу воєнних дій в Україні	294
Чумак Тетяна	Особливості сприймання творів музичного мистецтва дітьми дошкільного віку в умовах інклюзивної освіти	299
Шевченко Володимир	Інклюзивність в процесі роботи з дітьми з порушеннями слуху	303
Шульга Ірина	Формування інклюзивного середовища в закладі освіти в умовах сучасних трансформацій	306
Яблонська Наталія, Шиманська Валентина	Інструменти тьюторського супроводу в соціальній адаптації осіб з особливими освітніми потребам	309
Яковишина Тетяна	Право бути почутим: роль альтернативної та додаткової комунікації у соціалізації і навчанні дітей з особливими освітніми потребами	313
Яструбчак Оксана	Алгоритм супроводу батьків, які виховують дитину з особливими освітніми потребами	318

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Олена Боровець,

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки
початкової, інклюзивної та вищої освіти
Рівненського державного гуманітарного університету

Тетяна Груздюк,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Рівненського державного гуманітарного університету

Сучасний етап розвитку освіти в Україні характеризується утвердженням інклюзивної парадигми, що передбачає забезпечення рівного доступу до якісного навчання для всіх дітей незалежно від особливостей їх психофізичного розвитку. У цьому контексті проблема формування пізнавальної активності учнів з особливими освітніми потребами (ООП) набуває особливої актуальності, оскільки саме вона визначає ступінь включеності дитини в освітній процес, ефективність засвоєння знань та рівень сформованості навчальної автономії. Пізнавальну активність трактуємо як інтегративну властивість особистості, що відображає готовність і здатність учня до цілеспрямованої інтелектуальної діяльності, ініціювання пізнавальних дій, подолання труднощів та рефлексії результатів власної роботи.

У дітей з ООП формування пізнавальної активності часто ускладнюється специфікою розвитку когнітивних процесів, зниженням темпу переробки інформації, недостатньою сформованістю довільної уваги та регулятивних механізмів. У зв'язку з цим організація навчально-пізнавальної діяльності потребує спеціально продуманої педагогічної стратегії, що враховує індивідуальні можливості та потенціал кожної дитини.

Зважаючи на те, що багато дітей з ООП характеризуються низьким рівнем мотивації учіння, слід звернути увагу на мотиваційну складову пізнавальної активності. Формування стійкого пізнавального інтересу в молодшому шкільному віці пов'язане зі створенням емоційно позитивного освітнього середовища, у якому дитина відчуває підтримку та успіх. Ситуація успіху, варіативність завдань і врахування індивідуальних особливостей сприяють зростанню когнітивної залученості та внутрішньої мотивації [1, с. 208–209]. За таких умов навчальна діяльність перестає бути лише зовнішньо детермінованою та набуває особистісного значення для учня.

Аналіз результатів сучасних досліджень та освітня практика дають підстави стверджувати, що якісний розвиток навчально-пізнавальної активності учнів з ООП відбувається за умов організації послідовних етапів включення дітей в розумову діяльність, надання допомоги і підтримки засобами алгоритмізації, подання структурованих дидактичних

матеріалів, забезпечення доцільного унаочнення інформації. У роботі з учнями з ООП необхідно поступово ускладнювати завдання, обирати шлях переходу від простого до складного, від відтворювальних до евристичних методів, що стимулюють розвиток мисленнєвих операцій аналізу, синтезу та узагальнення [2].

У сучасному інклюзивному освітньому середовищі важливу роль відіграють технологічні підходи, спрямовані на індивідуалізацію та диференціацію навчання. Застосування інтерактивних методів, мультимедійних засобів і структурованих інструкцій підвищує доступність навчального матеріалу та забезпечує оптимальний рівень пізнавального навантаження учнів з ООП [2]. Використання візуальних підказок, моделювання алгоритмів дій і поетапної допомоги сприяє формуванню когнітивної самостійності та зменшенню залежності від зовнішньої підтримки. Поступове зменшення обсягу педагогічної допомоги дозволяє учневі переходити від спільної діяльності до самостійного виконання навчальних завдань, що позитивно впливає на розвиток регулятивного компонента пізнавальної активності [1].

Продуктивним напрямом модернізації інклюзивного освітнього процесу є впровадження гейміфікації. Використання ігрових механік у навчанні учнів з особливими освітніми потребами підвищує мотивацію, сприяє концентрації уваги та формуванню позитивного емоційного ставлення до навчальної діяльності [3, с. 139–140]. Ігрові елементи, такі як система балів, рівнів, символічних винагород дозволяють трансформувати складні когнітивні завдання у доступні та привабливі форми роботи. Водночас гейміфікація має бути методично обґрунтованою та відповідати психофізичним можливостям учнів, щоб уникнути перевантаження або формального виконання завдань без усвідомлення їх змісту.

Серед ефективних сучасних підходів до організації освітнього процесу в інклюзивному класі є розвиток інтелектуального та комунікативного потенціалу дитини через діяльнісний характер навчання. Активна участь учня в різних видах навчальної діяльності, залучення до колективних форм роботи, стимулювання діалогу та співпраці сприяють формуванню пізнавальної ініціативності [4, с. 22–24]. Діяльнісний підхід забезпечує інтеграцію когнітивних і соціальних аспектів розвитку, що є особливо важливим для дітей з ООП.

Формування пізнавальної активності нерозривно пов'язане з розвитком умінь самоорганізації навчальної діяльності. Навчання плануванню, прогнозуванню результатів, самоконтролю та самооцінюванню підвищує рівень навчальної автономії та сприяє становленню внутрішніх регулятивних механізмів [5, с. 168–171]. Учень поступово набуває здатності усвідомлювати мету діяльності, обирати способи її досягнення та коригувати власні дії відповідно до отриманого результату. Такий підхід формує відповідальність за результати навчання та підсилює мотиваційний компонент пізнавальної активності.

Не менш важливою є інтеграція корекційно-розвивальної складової у структуру освітнього процесу. Систематичне використання спеціальних вправ, спрямованих на розвиток мислення, мовлення, пам'яті та сенсомоторної координації, підвищує ефективність засвоєння навчального матеріалу [6, с. 105–107]. Міждисциплінарна взаємодія педагогів, психологів і фахівців інклюзивно-ресурсних центрів забезпечує комплексний вплив на пізнавальну сферу дитини та сприяє її гармонійному розвитку.

Таким чином, процес формування пізнавальної активності учнів з особливими освітніми потребами ґрунтується на поєднанні діяльнісного, особистісно орієнтованого та технологічного підходів. Їх реалізація передбачає індивідуалізацію навчання, використання інтерактивних ігрових технологій, розвиток умінь самоорганізації та інтеграцію корекційно-розвивальної роботи в освітній процес. Пізнавальна активність у цьому контексті постає як багатовимірне утворення, що формується в результаті системної та науково обґрунтованої педагогічної взаємодії. Забезпечення таких умов створює фундамент для підвищення якості інклюзивної освіти, розвитку навчальної автономії та успішної соціальної адаптації учнів з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел:

1. Скромна М., Голубенко О. Особливості розвитку пізнавальної активності молодших школярів у процесі навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 61, Т. 3. С. 206–211.
2. Звєкова В., Качуровська О. Технології навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 84, Т. 1. С. 46–50.
3. Матвєєва Н. Гейміфікація в навчанні учнів з особливими освітніми потребами: переваги та недоліки. *Молодь і ринок*. 2025. № 4 (236). С. 139–143.
4. Луцько К., Круглик О. Інтелектуально-комунікативний розвиток дитини з особливими освітніми потребами в технологіях навчання. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2021. № 5. С. 18–26.
5. Чайка В., Писарчук О., Ратушняк Н., Теслюк О. Формування вмінь самоорганізації навчальної діяльності учнів початкової школи з особливими потребами. *ZESZYTY NAUKOWE WSG, t. 36 seria: Edukacja – Rodzina – Społeczeństwo*, 2020. nr 5. С. 163–176. URL: <https://open.icm.edu.pl/items/66c971cb-092b-43eb-b9da-70231a47e746> (дата звернення: 04.03.2026).
6. Чеботарьова О. Сучасні технології навчання дітей з інтелектуальними порушеннями в Новій українській школі. *Інноваційні підходи в освіті та реабілітації дітей із особливими освітніми потребами*: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2020. С. 104–108.